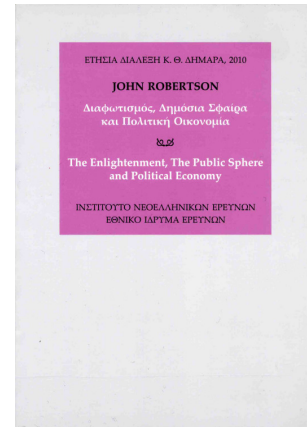

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΩΝ

The Enlightenment, the Public Sphere and Political Economy / Διαφωτισμός, Δημόσια σφαίρα και πολιτική οικονομία. Μετάφραση: Σοφία Ματθαίου
Ετήσια Διάλεξη Κ.Θ. Δημαρά -2010, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2011, 176 σελ.

Από τον 18ο αιώνα οπότε κατασκευάστηκαν οι όροι *lumières* και *Aufklärung* έως την κριτική των Μεταμοντέρνων κατά τις δεκαετίες του 1970 και του 1980, με την «αποδόμηση» του Διαφωτισμού, ο προδιορισμός και η ανάλυση του φαινομένου διήλθαν πολλά στάδια. Η ιδέα της δημόσιας σφαίρας που επινόησε ο Jürgen Habermas, επέτρεψε στους ερευνητές να μελετήσουν το φαινόμενο ως μια μορφή κοινωνικής πρακτικής. Ο σχετικός προβληματισμός στη συνέχεια εμπλουτίστηκε με τη διερεύνηση της θέσης των γυναικών σε αυτήν, καθώς και με την κατά πολύ παλαιότερη ιδέα της «Πολιτείας των γραμμάτων». Από τις τρεις αλληλένδετες επιστημονικές κατευθύνσεις, που εντοπίζονται στο επίκεντρο του στοχασμού του Διαφωτισμού, την ανθρωπολογία, την ιστορία και την πολιτική οικονομία, αξίζει να αναδειχθεί η σημασία της τελευταίας.

Η άνοδος του κύρους της πολιτικής οικονομίας ως διακεκριμένου πεδίου διανόησης στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, εγγράφεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο που ορίζεται από τον μετασχηματισμό κάποιων παραδοσιακών μορφών ανάλυσης της ηθικής και της πολιτικής συμπεριφοράς και ιδίως από την ανάδυση μιας νέας αντίληψης για την κοινωνικότητα ή για την ανάπτυξη της κοινωνίας, στην οποία οι οικονομικές δραστηριότητες κατείχαν μια πολύ πιο σημαντική θέση. Τουλάχιστον τρεις αντιλήψεις περί πολιτικής και περί κοινωνικής τάξης, καθιερωμένες για πολλά χρόνια, υπέστησαν ριζική αναπροσαρμογή στο τέλος του 17^{ου} και τις αρχές του 18^{ου} αιώνα, η έννοια του «κρατικού συμφέροντος» (Reason of State / Raison d'État), η κατηγοριοποίηση των μορφών διακυβέρνησης, και η έννοια του φυσικού νόμου. Ο στοχαστής που συνδύασε με τον καλύτερο τρόπο την έννοια του «κρατικού συμφέροντος» με τις μορφές διακυβέρνησης ήταν ο Montesquieu ο οποίος επεξεργάστηκε την ιδέα του *doux commerce*.

Το κύρος που απέκτησε η πολιτική οικονομία οφείλεται καταρχάς στην εμφάνιση κειμένων που την παρουσίαζαν ως ένα σύνολο συστηματικών αρχών

(Jean-François Melon, Antonio Genovesi, Étienne Bonnot de Condillac, Adam Smith). Κανένα από αυτά τα κείμενα δεν περιορίστηκε μόνο σε αφηρημένες αρχές· αναπόσπαστο τμήμα της οικονομικής διαπραγμάτευσης αποτελούσαν παραδείγματα από την ιστορία.

Ακόμα πιο σημαντικές από τα πρωτότυπα έργα πολιτικής οικονομίας ήταν, ωστόσο, οι μεταφράσεις, οι οποίες, εκτός από τη διάθεση αξιόπιστων μεταφορών του πρωτοτύπου σε μια άλλη γλώσσα, σε κάποιες περιπτώσεις το υποκαθιστούσαν, είτε τροποποιώντας το περιεχόμενό του είτε ανατρέποντάς το εντελώς, προκειμένου να υποστηριχθεί μια θέση ή ακόμα και προσωπικές επιδιώξεις. Η πληθώρα των μεταφράσεων αποδεικνύει ότι είχε αρχίσει να υφίσταται μια βαθειά αίσθηση κοινού λόγου περί οικονομίας. Το ίδιο συμπέρασμα μπορεί να συναχθεί και από την αναπαραγωγή της συζήτησης επί συγκεκριμένων οικονομικών ζητημάτων κατά τη διάρκεια του αιώνα. Μεταξύ των ζητημάτων που απασχόλησαν την πρόσφατη έρευνα ξεχωρίζουν η «συζήτηση περί πολυτέλειας» και η συζήτηση για τις αλληλένδετες προοπτικές των «πλουσίων» και των «φτωχών» χωρών.

Οι οικονομικές απόψεις αποκρυσταλλώθηκαν, μεταφράστηκαν κατά ποικίλους τρόπους, προσαρμόστηκαν, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται σε διαφορετικές «εθνικές» περιστάσεις, και τελικά τέθηκαν υπό τη δοκιμασία της ανοιχτής διαφωνίας. Μέσω αυτών των διεργασιών η πολιτική οικονομία απέκτησε αξιοπιστία ως ένα διανοητικό πεδίο και προσέλαβε μορφές κατάλληλες να εκτεθούν στη δημόσια σφαίρα, να αποτελέσουν θέμα δημόσιας συζήτησης μεταξύ των πεπαιδευμένων αναγνωστών σε όλες τις μείζονες εθνικές γλώσσες. Έτσι, η πολιτική οικονομία αναδείχθηκε ως μια σπουδαία, πραγματικά θεμελιώδης, παράμετρος του Διαφωτισμού. Γιατί, δεν προσέφερε μόνον ένα νέο μεθοδολογικό εργαλείο για την κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, αλλά ένα εργαλείο ανάλυσης που έθετε επί τάπητος τις συνθήκες βελτίωσης αυτού του κόσμου, με όρους που ενέπλεκαν και την κοινή γνώμη.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: ΙΝΕ/ΕΙΕ ΚΑ ΚΕΛΛΥ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ
ΤΗΛ.: 210-72 73 554, E-MAIL: kne@eie.gr
ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ: ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΙΕ ΚΑ ΜΕΛΙΝΑ ΚΟΡΟΖΗ
ΤΗΛ.: 210-72 73 942, E-MAIL: bookstore@eie.gr